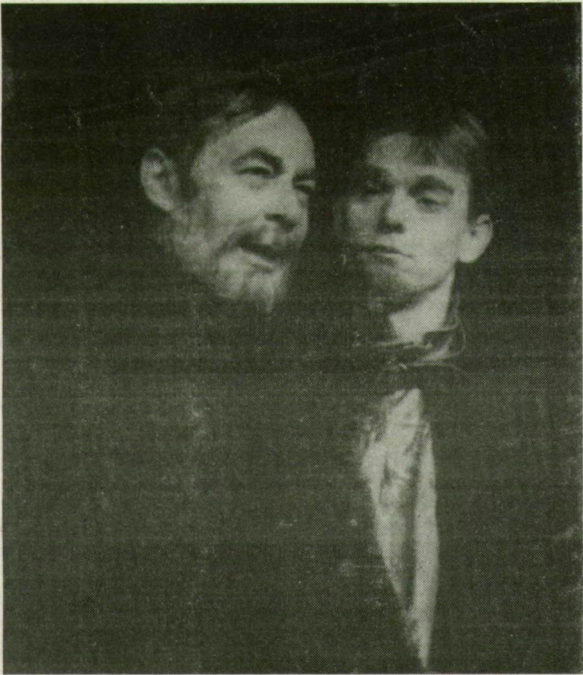

Egy színész halálára

Nyíregyházán, 1984-ben, Shakespeare Sok hűhó semmiért című darabjában

Fekete zászló leng a művészbejáró felett. A kollégák ijedten kérdik: Ki halt meg? A Pista, a Lengyel. Mindenki hallgat. Valahol már éreztük, sejtettük. Nem törődött magával, nem figyelt már rá csillaga sem.

Négy éve volt utoljára színpadon, de tehetsége nem hagyta el. Színházi ember volt, a szó minden jelentésében. Leszámolt mindennel, ami neki színészet volt. Három színházban voltunk kollégák, számtalan darabban játsztunk együtt. Nem volt könnyű vele, de ha a próbákon szemébe néztünk, megszületett a jelenet. Remek színész volt.

Ügyelő lett, az élete egyre nehezeült. Majd újra megtörtént a csoda. Ismét színész lehetett, a KONYHA: CSA-VARGÓJAKÉNT! Rettegett, fél tőle. De mikor bement a színpadra, megállt a levegő! Leromlott szervezetével már nem tudott megbirkózni. A sors csak négy előadást engedélyezett csupán.

Egy régi közös színházi sztorira emlékezve mindig így köszöntünk egymásnak: VIRSLI VAN? S már ment is a sok emlék felidézése.

Majd találkozunk az égi deszkákon a felhő-függönyű színházakban!

Pistukám, helyezd magad nyugalomba, békén pihenj és sok-sok előadást az égiek szárnyán.

ISTEN VELED!

Kollégáid nevében is:

Somló Gábor

Családja, barátai és kollégái ma délután 1 órakor búcsúznak tőle az Alsóvárosi Temetőben.

Új film Férfias játékok

Főszereplők: Harrison Ford, Anna Bean, James Fox

Rendezte: Phillipe Noyce

Nem tudom, meddig lehet még a kaptafákat koptatni, vagy éppen úgy koptatni, hogy ne vegyük észre? A Férfias játékok című amerikai film ennek határait kóstolgatta többféle besorolásban. Egyesek szerint bűnügyi, mások szerint meg horror film. Szerintem maradjunk annyiban, hogy olyan krimi, amiben vannak ijesztő jelenetek. Azon, hogy ezek mennyire játékok, és mennyire férfiasak, egy pillanatig se gondolkozzunk.

Egy volt CIA-ügynök belekeveredik egy IRA-akcióba, és megöli az egyik terrorista öccsét. Ez aztán bosszúért kiált, és megkezdődik a hajsza, amiről persze tudni lehet, hogy a végén ki válik benne hőssé. Ez kell nekünk, úgy kell nekünk. Bár az elején nagyon érdekesen indul a film. Nekem legalább is az volt a benyomásom, hogy csodák csodájára nem a hős, hanem a terrorista vált szimpatikusabbá, a hős pedig egy gyermekgyilkos családapa lett, lévén áldozata csak 17 évet élhetett a jóvoltából. Egészen hitelesnek, és igaznak tűnt a terrorista bosszúja, mert nem hiszem, hogy másként érez az, akinek van öccse és szereti.

Így járhatott volna a film fordított igazságszolgáltatással. Csak hogy a terrorista bosszúja nem csupán a testvére gyilkosára irányult, hanem mindenkit kinyírt, aki csak az útjába került. Ekkor elvesztette szimpátiánkat, a családapa pedig megnyerte, hiszen a terrorista megmentette a lányát és feleségét. De amikor a családapa visszavetette magát a CIA-hoz, és egy kommandós csoporttal legyilkoltatott egy csomó, persze nem éppen ártatlan embert, akkor az iránta érzett szimpátia is elszállt. Egyszeriben nem maradt pozitív figura, hacsak nem az az orvos, aki megmentette a kislány életét.

A film végén természetesen nem maradhatott el a nagy mérsárlás, hogy utána a halottak elföldelésével ismét a nyugodt, és amerikaián boldog családi hétköznapok következzenek, amit esetleg olyan krimik szakíthatnak meg ideig-óráig, amelyekben ijesztő jelenetek vannak.

PODMANICZKY SZILÁRD

Francia költészeti kör Amikor Baudelaire-t még borzongva olvasták

Témája előtt a krónikás egy percig töprengett, vajon milyen műfajba kívánczik a dolog. Írjon-e arctalan hírt róla, vagy adjon álarcos tudósítást, netán bontsa szét ízeire, és hatoljon bele egy művész természetrajzába, egy külföldiébe, akit nem lehet e pénzéhes és reklámképi kor fiának tartani, hacsak jelenkor alatt nem értjük ma is azt, amelyben Amerikát még Poe és Whitman jelentette, s amelyben az ifjú Kosztolányi és az ifjú Babits életbevágóan fontos levelezést folytatott a latin műveltségről.

Ami történt: három hete egy európai híruzeneművész érkezett Szegedre, azzal a szándékkal hogy itt telepszik meg, és nyaranta kamarazenei fesztivált rendez a városban. A konzervatóriumban, ahol tanári állást vállalt, az igazgató személyében szellemi rokonra talált, és a városháza is érdeklődik a rendezvény iránt. A dolog tehát, mint terv, jól áll. Csakhát hozzá pénz, szponzorok, meg hírverés, s a többi hasonló, modern, ám nem zenei „művészet” is tartozik, amire zenészünk, bár hozzáteszi, hogy nem bankár ő, annyit mond még franciául: *meglátják, tolongani fognak a támogatók*. A krónikás ekkor gondolkodóba esik, és azt hinné, találkozott egy művésszel, aki igazodott a kor pénzközpontú szemléletéhez, mellyel egyúttal véget is érhet a művészetek humanista szeretete.

De nem. A krónikás nemsokára meghívót kap egy francia költészeti önképzőkör találkozójára, amit zenészünk vezet, egyébként minden hétfőn a Ságvári Gimnáziumban. Ott aztán a következő tapasztalja: *egy olyan állami és magán nyelvoktatási rendszer kellős közepén, mely az iskolán kívüli nyelvtanulásért egyre több pénzt zsebel be, Alain Besson francia brácsaművész, mert róla van szó, Verlaine-ről beszél, meg a francia vers szelleméről, és egy olyan körrel, ahol beszélni és hallgatni lehet a nyelvet, minden tanári fizetség nélkül*. Irodalmi nyelvórák, talán így lehetne ezt nevezni, ha ez a heti két óra valamely tantervben szerepelne. A kör azonban más. Tagjai hétről hétre elhozzák és francia nyelven mutatják be kedvelt versüket a francia irodalomból. A bemutatásból beszélgetés lesz, és különben is beszélgetés lesz, mert, ahogy Alain Besson mondja, itt az egymás iránti barátság a legfontosabb. A körben, tán mondani sem kell, egyenlőség van. Úgy érve, a nyelvtudásban kevésbé jártas tagjai sem ülnek értetlenül, hiszen Besson úr egy-egy ismeretlen szót vagy fogalmat gondosan körülír franciául. Egy szó helyett tízet elevenít fel. S ami még ide

kívánczik, a brácsaművészről időközben kiderült: költő is. A bordeaux-i Stella kiadónál verseskötete jelent meg, s újabbat is tervez, most már Szegedről.

A körnek, mert Alain Besson odahaza sem télenkedett, van franciaországi megfelelője is. Egy Bordeaux melletti településen, Saint Medard de Guizières-ben, a kultúrára nyitott polgármester támogatásával olyan önképzőkör működik, ahol tizen- és huszonevesek festészeti, zenei, színjátszási és irodalmi próbálkozásait beszélhetik meg. Saint Medard-ban jövőre ezt a munkát 15 napos találkozó koronázza, amelynek költői versenyére a szegedi kör hallgatói is benevezhetnek majd – egy-egy francia nyelvű saját verssel. Alain Besson erre, s egyáltalán a diák-utaztatásra a szegedi városháza figyelmét is szeretné felhívni, (a krónikás reméli: sikerrel).

A szegedi kör tagjai, jórészt középfiskolások és francia szakos egyetemi hallgatók, megajtetten beszéltek a találkozóról. A francia nyelv – s a vers! – szépsége visszaidézheti azt az időt, amikor Baudelaire-t még borzongva olvasták Magyarországon, s amikor még természetes volt, hogy az élő francia irodalom idehaza is él. A hallgatóknak ma az a véleménye: a nyelvtanároknak nem helyeznek elég hangsúlyt a nyelvben élő kultúra megismertetésére (kivételekről is szóltak, mint Józsa György vagy Kiss Dezső Péter). A mai francia irodalom pedig mintha nem is léteznék, a tantervekbe nem szivárgott bele, s ha nincs ki megtanulja, tanítani sem tudja majd senki. És hiányoznak, mondják, a kötetlen órák is, amelyeken erről beszélgetni lehet.

Egy gondolatot még. Apollinaire az utca, vagy a kávéház apró részleteire pillantott, és költészetté változtatta őket. Talán ezért, hogy oly gyermeki boldogsággal szerette barátai társaságát.

Apollinaire, lásd: huszadik század.

PANEK SÁNDOR

„Az álmom: maradhassak színész” Paul, a cukrász: Karczag Ferenc

– Biztos vagyok benne, hogy Lukács Andor rendezővel sokat beszéltek erről a jelenetről. Mit?

– Volt olyan stádium, hogy azt fontolgatta: ki kellene hagyni. Nem tetszett neki, sem a szöveg, sem ahogyan elmondtam. Folyton arra sarkallt, hogy inkább Paul meg nem értettségéből fakadó indulatát fejezzem ki, nehogy szentimentális legyen a jelenet.

– Nehéz volt?

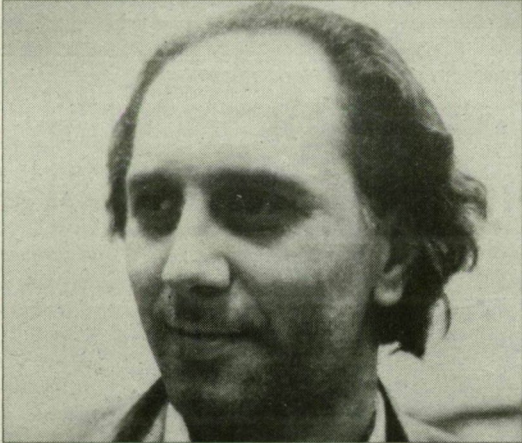
– Inkább érdekesnek mondanám. Őszintén szólva a próbák kezdetén erős kétségeim voltak, vajon képes lesz-e összerázódni ez a nagyon vegyes csapat. Hiszen ebben a darabban különösen egymásrautaltak a színészek. Az egész borul, ha nem tudunk együttműködni. Márpedig most találkoztunk először. Úgy értem, a szereplők között voltak régi színházi tagok, stúdiósok, és mi, akik Miskolcra jöttünk. Most már bevallhatom, féltem a kudartól. Szerencsére a próbák nagyon jól alakultak és a többiekkel együtt magam is úgy érzem, sikeres produkciót hoztunk létre.

– Mitől „alakultak jól” a próbák?

– Elsősorban Lukács Andor személyiségétől, tapasztalatától, tudásától. Nemcsak a dologat tudja, hanem azt is, hogyan kell megadni a formát, hogyan kell egy próbafolyamatban megjeleníteni ezt a tudást. Látszik, hogy sok jó rendezővel dolgozott, s az is, hogy színész... Pontosan nem tudom, miért és hogyan, de ebben a légkörben mi, hirtelenjében „összekerült” színészek hihetetlen természetességgel tudtunk kapcsolatokat teremteni egymással.

– Netán ilyesmi csapatot keresett Karczag Ferenc eddigi pályáján?

– Tény, hogy hét színházban dolgoztam eddig, leghosszabb ideig a Madách Színházban, de négy évadnál ott sem tovább. Győrben kezdtem, a Déryné Színházban folytattam, a főiskola után voltam a Miskolc Színházban; kétszer egy-egy évadot Miskolcon. És Pécsen. Kerestem a nekem való helyet és embereket. Inkább az embereket. Mert Miskolc például nem az álmok városa – a Császár-korszakot követő évben el is menekültem onnan –, de most, a tavalyi szezonban már jól éreztem magam.

FOTÓ: NAGY LÁSZLÓ

Arnold Wesker személyiségéből és gondolkodásmódjából minden bizonnyal Paul, a cukrász figurájában van a legtöbb. Ezt nemcsak abból gondolhatni, hogy a Konyha szerzője a valóságban is működött cukrásként; hanem abból is, hogy az egymondatokat pörgető, örült tempóban szinte csak végszavazó szereplők közül egyedül Paulnak adatik viszonylag hosszabb monológ a darab közjátékában. A szerző elfogultság azonban igen kényes feladatot ró a színészre: Paulnak ki kell mondani, amiről a darab egésze szól – hogy ugyanis: falak vannak közöttünk –, ráadásul a „beszéd”, realista konyhai monotoníába ékelődve a gondolati-érzelmi szférákat kell megcölözni. A dolog könnyen szájbáragós okoskodássá, érzélgős bőbeszédűséggé fajulhat. Karczag Ferenc figyelemreméltó önfegyelmekkel és mesterségtudománnyal produkált pontos megoldást. Véghezvitte a pengeélen-táncolás mutatványát, megteremtette a kényes egyensúlyt. Paul hat az eszünkre, anélkül, hogy okítana, s az érzelmeinkre, anélkül, hogy szenvedne.

– Nem lehet mondani, hogy stma a pályája. Ha jól értem, jóval az érettségi után vették föl a főiskolára.
– Szerintem elég egyenes ez az út. Mindig is szí-

nész akartam lenni. Gépipari iskolába jártam Győrben, a családom azt szerette volna, hogy valami műszaki ember legyek belőlem, föl is vettek a Zalka műszaki főiskolára, fegyvertechnikusi szakra. Ez egy nagyon jó, „rendes” szakma – csak nem nekem. A Zalka helyett a Kisfaludy Színházba mentem, „csoportos szereplőnek”...

– A szegedi nézők egy tavalyi vendégszereplésen, a Tantusz művelődési házban már láthatták, Albedarabban, az Állatkerti történetekben. Nem sokallja egy kicsit az „angolszász szerepeket” a repertoárjában?

– Most, hogy mondja... Valóban a legjobb emlékeim közé tartozik a Pillantás a hídról főszerepe – főiskolai vizsgaelőadáson játszottam, vendégként; a pécsi évből a Kakukkfészkekre emlékszem szívesen; Miskolcon Holdfény címmel ment O’Neill Boldogtalan holdja, Tyron voltam benne; és a Konyhát is szeretem.

– Miben látjuk legközelebb?

– Vitéz László leszek a Holdbeli csónakosban.

– Mit csinál, amikor nem játszik?

– Olvasok. Ha tehetem, vagyis az időm és a pénztárcám engedi, elmegyek más színházakba előadásokat nézni.

– Tizennyolc éve sztnész; nincs lakása, volt egy Trabantja, de eladta. Ha annak idején a családjára hallgatott volna, ma akár milliomos fegyvergyáros is lehetne... Nem gondolja, hogy túl sok a sztnész ebben a kis országban?

– Lehet, hogy sokan vannak a színházak tagjai, de kevés a színész. Ha akarom, el tudom képzelni magamat valami civil pályán, pontosabban sokfélén. Mert az a gyanúm, ugyanazt csinálnám, mint színészként: ha valamit sikerülne létrehozni, odéballnék és új dologba fognék. Megszoktam, hogy új és új kihívásoknak kell megfelelni. Így hát az a szerénytelen álmom: maradhassak színész.

SULYOK ERZSÉBET

A kulturális költségvetés irányelvei

Jövőre a kulturális bizottság növelni szeretné a kultúrára, művészetekre fordítható városi pénzek összegét. A költségtervezet tegnap tárgyalta irányelveiben hat pontban csoportosították a költségvetési előirányzatokat. 1. Közművelődési intézmények működtetése: a tavalyihoz képest legfontosabb változás, hogy a Vidámpark intézménye megszűnt, a Bartók hálózatából kiválik és önállósul a Szegedi Bábszínház, a Bálint Sándor és a Móricz Zsigmond Művelődési Ház; a Családi Intézet átalakul, a Szabadtéri Játékok tevékenységi köre bővül, de az új profilokat még nem határozták meg véglegesen. 2. Egyes, nem önkormányzati intézmények támogatását együttműködési megállapodásokban rögzítik. 3. A közművelődési célú előirányzat tulajdonképpen a városi rangú kulturális események finanszírozását jelenti. 4. A Szegedi Kulturális Alapot az idén hozta létre a közgyűlés, 19 millióját a bizottság 20-ra szeretné emelni jövőre. 5. A kulturális céltartalék az önkormányzati intézmények évközi pótigényeit hivatott kielégíteni. 6. A közművelődési vonatkozású fejlesztések és beruházások között az irányelvek felsorolja a kis zsinagóga, a Csanádi utcai volt óvoda, a szabadtéri nézőtér felújítását, a színházi-szabadtéri műhelyház és raktárbázis kialakítását, a Somo-gyi-könyvtár raktárgondjainak megoldását, fiókhálózatának felújítását. A közművelődési-művészeti ágazatban dolgozók bérszínvonala katasztrofális, ezért a bizottság szeretne 30 százalékos átlagos bérfejlesztést javasolni a közgyűlésnek.

A tegnapi ülésen egyebek mellett azt is eldöntötték, hogy a Ki mit tud? városi versenyait az Ifjúsági Ház szervezi.

S. E.